

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่อง ดนตรีกับวิถีชีวิตชาวไทใหญ่ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่ ตลอดจนแนวทางการอนุรักษ์ วัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่ในพื้นที่ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัย ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ดนตรีกับวิถีชีวิตชาวไทใหญ่ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต และจดบันทึกเป็นหลัก ผู้วิจัย ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำและ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมดนตรีและวิถีชีวิตชาวไทใหญ่ เพื่อให้วัฒนธรรมดนตรีของไทใหญ่ ตำบล ทุ่งยาว สามารถดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน นอกจากนั้นแล้วยังสามารถอนุรักษ์ วัฒนธรรมดนตรีดนตรีไทใหญ่ด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยตั้งแต่วิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรีของ ชาวไทใหญ่ โดยเน้นให้สมาชิกในชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่จะศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการศึกษา ตลอดจนข้อมูลในบริบทด้านการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมดนตรี เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ดนตรีของชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทใหญ่
2. ศึกษาองค์ความรู้ด้านดนตรีไทใหญ่กับการดำรงอยู่
3. ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่

ขั้นตอนการศึกษาทั้ง 3 ขั้นตอนนั้น เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทใหญ่ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนโดย การสำรวจสภาพปัญหา รวบรวมวิเคราะห์ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตและ วัฒนธรรม มีวิธีการดำเนินการโดยสำรวจสภาพแวดล้อมของตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทางด้านวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การดำเนินการวิจัย เพื่อจัดทำเป็นข้อมูลภูมิปัญญาชุมชน โดยมีชุมชนเป็นส่วนร่วม ตลอดจนศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบัน

ข้อมูลพื้นฐานของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตไทใหญ่ในประเด็นต่างๆ โดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ในงานวิจัยเพิ่มเติม เพื่อระบุและวิเคราะห์องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่ มีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทใหญ่ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการสำรวจสภาพปัญหา รวบรวมวิเคราะห์ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม มีวิธีการดำเนินการเพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมของตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ วัตถุประสงค์การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลภูมิปัญญาชุมชน โดยมีชุมชนเป็นส่วนร่วม โดยศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบัน ข้อมูลพื้นฐานของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตไทใหญ่ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ในงานวิจัยเพิ่มเติม เพื่อระบุและวิเคราะห์องค์ความรู้ ทางด้านวัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาองค์ความรู้ด้านดนตรีไทใหญ่กับการดำรงอยู่ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน นำผลการสำรวจข้อมูลต่างๆ ไป และสภาพปัญหาเกี่ยวกับองค์ความรู้และการดำรงอยู่วัฒนธรรมดนตรีของชาวไทใหญ่ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมากำหนดแนวทางร่วมกันเพื่อให้ป้องกัน การสูญหายของดนตรี ตลอดจนสนทนากลุ่มบุคคลต่างๆ เพื่อออกแบบแนวทางเพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมดนตรี รวบรวมข้อมูลใช้การจดบันทึก บันทึกวิดีโอ บันทึกเสียง การสัมภาษณ์ และถ่ายภาพ เพื่อนำมาวิเคราะห์รายละเอียด

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อกำหนดเป้าหมายและหาแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ดนตรีของชาวไทใหญ่ ใช้ข้อมูลที่จะเก็บจากเป้าหมายที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย จากปราชญ์ชาวไทใหญ่ ครูที่สอนในโรงเรียนของชุมชน รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และสถานประกอบการ เพื่อให้ได้แนวทางอนุรักษ์เพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมดนตรี

2. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาในภาพรวมของปัญหา มีขั้นตอนคือ ขั้นต้น และขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การดำเนินการวิจัยขั้นต้น

1) การสำรวจข้อมูลทั่วไป โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และใช้วิธีสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวตนของบุคคลในพื้นที่ศึกษา

2) การศึกษาภาคสนามในประเด็นต่างๆ ได้แก่

2.1) การศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ศึกษาภาคสนาม ประชุมกลุ่ม ศึกษาวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของไทยใหญ่ที่อยู่ในพื้นที่โดยเน้นวัฒนธรรมดนตรีที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของกลุ่ม

2.2) การสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่เกี่ยวข้อง (In-depth interview) ในเรื่องปัญหาที่พบ แนวทางการแก้ไข โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยข้อมูลดังกล่าวได้จาก ปราชญ์ชาวไทใหญ่ ครู เจ้าหน้าที่การปกครอง ที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้

2.3) การสนทนากลุ่ม (ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 6) ประกอบด้วยกลุ่มปราชญ์ชาวไทใหญ่ ตัวแทนชาวบ้าน เยาวชนชาวไทใหญ่ โดยเน้นการสนทนาในประเด็นบทบาทและความสำคัญของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชาวไทใหญ่

2.4) สนทนากลุ่ม (ครั้งที่ 7) ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ครู และสถานประกอบการในมิติต่างๆ แบบองค์รวม

3) ประชากรเป้าหมาย ในการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนข้างต้น แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

3.1) ปราชญ์ชาวไทใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตำบลทุ่งยาว โดยการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาข้อมูลพื้นฐาน ตลอดจนข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่ที่สะท้อนอัตลักษณ์

3.2) ศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชน กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ ผู้นำท้องถิ่น ผู้รู้ ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในพื้นที่ โดยทำการวิเคราะห์ชุมชนในพื้นที่

2.2 การดำเนินการวิจัยขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อทำให้มองเห็นสภาพรวมของวัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่ในพื้นที่ ตลอดจนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงลึกจากบุคคลในวัฒนธรรมเป็นหลัก แบ่งรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นดังนี้

1) วิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่ ค้นหาปัญหาสถานภาพของวัฒนธรรม ประเพณี หรือ พิธีกรรม ที่เป็นประเด็นหลักๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ด้านวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนการ เผยแพร่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ครูอาจารย์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

2.1) ศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ผู้วิจัยได้จากการลงภาคสนาม ที่ศึกษา ซึ่งระยะเวลาในการศึกษาข้อมูลรวมระยะเวลา 12 เดือน

2.2) ศึกษาจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) ศึกษาจากเอกสารที่ นำเสนอแนวคิด และประสบการณ์จากผู้เขียนโดยตรง ได้แก่ ตำรา สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อด้านอินเทอร์เน็ต จากบทความทางวิชาการ นอกจากนี้ยังมีสื่อจากฐานข้อมูลแหล่งต่างๆ รวมทั้งศึกษาจากเอกสารในเชิง พื้นที่ศึกษา

3) วิธีการเก็บและประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม

3.1) สำรวจสถานะวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม สำรวจข้อมูลพื้นฐานทั่วไป และข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนตลอดจนการประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้

3.2) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในด้านปัญหา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1) แบบสัมภาษณ์สถานะของวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมร่วมกับการใช้วิธีทางมานุษยวิทยา โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนวัฒนธรรม

3.2) แนวทางสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็นการสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง

3.3) อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่เกื้อหนุนต่อการวิจัย เช่น กล้องถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว เครื่องบันทึกเสียง โทรศัพท์มือถือสมาร์ตโฟน

4. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

4.1) วิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการใช้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม จากนั้นนำข้อมูลที่เก็บจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา รวมถึงการใช้แนวคิด ทฤษฎี การตีความ ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม และทฤษฎีทางมานุษยวิทยา และแนวคิดอื่น ๆ

4.2) วิเคราะห์เชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมกลุ่มใหญ่ การสังเกตการณ์ หาสาเหตุของปัญหาใช้ตัวแบบการวิเคราะห์ SWOT หรือการใช้ Mind map หาปัญหา

สาเหตุปัจจัย สรุปรจากการศึกษาเชิงคุณภาพ สอดคล้องกับผลข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ เพื่อสรุปเป็นเป้าประสงค์ ทางด้านองค์ความรู้วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรม

4.3) วิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาเรียงลำดับประเด็นหลักๆ และเลือก ประเด็นที่สำคัญมาวิเคราะห์ พร้อมกับศึกษาจากเอกสารที่ค้นคว้ามาประกอบการพิจารณา เพื่อคัดเลือกประเด็น ที่สำคัญ และสรุปผลออกมาเป็นปัญหาสาเหตุปัจจัย

4.4) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ข้อมูลส่วนนี้จะได้จากการประชุมกลุ่ม ของปราชญ์ชาวบ้านโดยใช้วิธีเก็บข้อมูลจากการจดบันทึก บันทึกวิดีโอ บันทึกเสียงการสัมภาษณ์บุคคล และภาพถ่าย วิเคราะห์จำแนกประเด็น การสรุปข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับองค์ความรู้วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม สภาพสาเหตุ ปัญหาปัจจัย และแนวทางการพัฒนาร่วมกัน โดยเอาข้อมูลมาเรียงลำดับเพื่อให้ ได้ประเด็นหลักในการศึกษา

4.5) การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ตรวจสอบกับ ปราชญ์ในชุมชนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง อันจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และการศึกษานุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่ในภาพรวม

5. การนำเสนอผลการศึกษา

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษาที่สอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ใน 3 ประเด็น โดยนำเสนอในบทที่ 4 ผลการศึกษา ดังนี้

5.1) ประเด็นด้านการศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทใหญ่ โดยการนำเสนอในหัวข้อ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมไทใหญ่ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

5.2) ประเด็นด้านการศึกษาร่องรอยความรู้ด้านดนตรีไทใหญ่กับการดำรงอยู่ โดยการนำเสนอ ในหัวข้อ ภูมิปัญญาดนตรีไทใหญ่และการดำรงอยู่ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

5.3) ประเด็นด้านแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่ โดยการนำเสนอในหัวข้อแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน